

تأثیر رفتارهای متهورانه مدیران بر احتمال وقوع تقلب در گزارشگری مالی

سیدمیثم حسینی

دانشجوی دکتری تخصصی، گروه حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران
Mhosseini4099@yahoo.com

غلامرضا محفوظی

استادیار گروه اقتصاد و حسابداری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسئول)
gholamrezamahfoozi@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۹/۱۵ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۴

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تأثیر رفتارهای متهورانه مدیریتی بر احتمال تقلب در صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. بدین منظور چهار فرضیه برای بررسی این موضوع تدوین و داده‌های مربوط به ۱۵۵ شرکت عضو بورس اوراق بهادار برای دوره‌ی زمانی بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. الگوی رگرسیون پژوهش با استفاده از روش رگرسیون لجستیک، بررسی و آزمون شد. نتایج پژوهش نشان داد، رفتارهای خوش‌بینانه مدیریت و رفتار نمایندگی مدیریت اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی دارد. همچنین، نتایج مؤید آن است که متغیرهای رفتار کوتاه-بینانه مدیریت و قدرت متهورانه مدیریت تأثیر معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران ندارد.

واژه‌های کلیدی: احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی، رفتارهای خوش‌بینانه مدیریت، رفتار نمایندگی مدیریت، رفتار کوتاه‌بینانه مدیریت و قدرت متهورانه مدیریت.

۱- مقدمه

کار آبی و توسعه هر سازمان تا حد زیادی به استفاده صحیح از نیروی انسانی بستگی دارد. مدیران در سازمان‌ها، تدوین‌کنندگان خط‌مشی و صاحبان قدرت هستند و عملکرد سازمان‌ها با قدرت آنان در ارتباط است. مدیران با به‌کارگیری منابع قدرت می‌توانند زمینه رشد و تعالی یا زمینه انحراف و فساد سازمان را فراهم آورند و این امر به ماهیت وجودی و چگونگی استفاده از قدرت و منابع آن بستگی دارد. قدرت ویژگی اساسی نقش مدیر بوده است و زمینه اثربخشی او را در سازمان فراهم می‌سازد و پدیده اجتناب‌ناپذیر در سازمان است که بعضی از مدیران به آن به‌عنوان پدیده‌ای منفی می‌نگرند (لین و همکاران، ۲۰۱۶). واقعیت این است که منفی و مثبت بودن قدرت به قضاوت و نوع کاربرد آن بستگی دارد، به‌گونه‌ای که اگر هدف از قدرت، اهداف سازمانی باشد می‌تواند پدیده‌ای مثبت و کارکردی به شمار آید و اگر هدف دستیابی به اهداف شخصی و فردی باشد، مطمئناً پدیده‌ای منفی و زشت خواهد بود.

علاوه بر این، مدیران در اجرای برنامه‌های تجاری، از توان انتخاب راهبردهای مختلف مدیریتی برخوردارند که هر یک از این روش‌ها منجر به ایجاد جریان‌های نقدی متفاوتی خواهد شد و در نهایت، کارایی مدیریت، مستلزم انتخاب راهبردهای بهینه‌ای است که به بالاترین ارزش مورد انتظار برای شرکت بیانجامد، اما در عمل، گاهی اوقات مدیران به دلایل مختلف (برای مثال در پاسخ به معیارهای کوتاه‌مدت نگر ارزیابی عملکرد)، در انتخاب راهبردهای ارزش‌آفرین شرکت، به جای تمرکز بر اهداف بلندمدت و خلق بیشترین ارزش مورد انتظار از طریق انتخاب بهترین راهکار، به راهکارهایی روی می‌آورند که عملکرد کوتاه‌مدت آن‌ها را بهبود بخشد و این مهم، زمانی به موضوعی بغرنج و مسئله‌ساز مبدل می‌شود که چنین انتخابی از سوی مدیران، به هزینه کاهش ارزش مورد انتظار شرکت در بلندمدت منجر شود و تأثیر نامطلوبی بر عملکرد آینده شرکت بگذارد. به‌بیان دیگر، انتظار می‌رود مدیرانی که بر اهداف کوتاه‌مدت متمرکز هستند، در یک فاصله زمانی کوتاه به نتایج و بازده سریع و البته موقت دست یابند، اما در بلندمدت عملکرد آنان مطلوب و رضایت‌بخش نخواهد بود و به گفته‌ای، درگیر مدیریت بسیار کوتاه‌بینانه یا بسیار خوش‌بینانه می‌شوند (میزیک، ۲۰۱۰). با توجه به انواع رفتارهای متهورانه مدیریتی که مدیریت واحد تجاری از خود نشان می‌دهد این استدلال وجود دارد که رفتارهای متهورانه مدیریتی می‌تواند به‌عنوان یک عامل اثرگذار بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی باشد.

از سوی دیگر تقلب، هر اقدام عمدی یا حذف و از قلم انداختن طرح‌ریزی شده است که به‌منظور فریب یا اغفال

دیگران صورت می‌گیرد. تمام افراد جامعه فارغ از هرگونه فرهنگ و مذهب یا هر ویژگی دیگری، در معرض وسوسه ارتکاب به تقلب هستند. طبق استاندارد ۲۴۰ حسابرسی، تقلب هرگونه اقدام عمدی توسط یک یا چند نفر از مدیران اجرایی، ارکان راهبری، کارکنان، یا اشخاص ثالث که متضمن فریبکاری برای برخورداری از مزیتی ناروا یا غیرقانونی است. تقلب در گزارش مالی می‌تواند تأثیری مخرب بر گزارش شرکت داشته باشد تا نقطه‌ای که ماهیت شرکت به مخاطره افتد. افزایش شمار تقلب در گزارشگری مالی و موارد تجدید ارائه صورت‌های مالی که اغلب با ورشکستگی شرکت‌های بزرگ درآمیخته، نگرانی‌هایی را درباره کیفیت گزارشگری مالی برانگیخته است. به همین دلیل، پیشگیری یا کشف تقلب‌های بااهمیت در گزارشگری مالی همواره کانون توجه سرمایه‌گذاران، قانون‌گذاران، مدیران و حساب‌برسان بوده است. در ایران آمارهای رسمی از تقلب‌ها ارائه نمی‌شود و تنها آمارهای غیررسمی یافت شده در برخی روزنامه‌ها حجم فساد مالی را بااهمیت نشان می‌دهد که موجب توجه جامعه به موضوع کشف تقلب‌های مالی شده است. پیش‌بینی دقیق‌تر خطر بروز تقلب در گزارشگری مالی، موجب افزایش توانایی پیشگیری و کشف آن خواهد شد و می‌تواند امکان کاهش هزینه‌های سنگین ناشی از آن را فراهم آورد. همچنین بر اساس مطالعات انجام‌شده، اکثر کشورهای توسعه‌یافته، سازمانی رسمی برای گزارش آمار مرتبط با بروز تقلب و معرفی شرکت‌های متقلب دارند؛ چراکه نتایج تحقیقات پیشین تأثیر مثبت این گزارش‌ها را بر پیشگیری و کشف تقلب‌های آتی نشان داده است. با توجه به مطالب مطرح‌شده، در این پژوهش سعی شده تا به بررسی نقش رفتارهای متهورانه مدیریتی بر احتمال وجود تقلب در گزارشگری مالی پرداخته شود.

۲- مبانی نظری تحقیق

تقلب یکی از مهم‌ترین تهدیدهایی است که در عصر حاضر سازمان‌ها با آن مواجه‌اند. تقلب بر اساس بیانیه شماره ۹۹ استانداردهای حسابرسی ایالات متحده، فعلی عمدی است که به ارائه نادرست بااهمیت در صورت‌های مالی موردحسابرسی می‌انجامد. طبق بخش ۲۴۰ استانداردهای حسابرسی ایران، «تقلب» هرگونه اقدام عمدی یا فریبکارانه یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث، برای برخورداری از مزیتی ناروا یا غیرقانونی است.

تقلب پدیده‌ای پیچیده، چندبعدی و با آثار و علل متفاوت است که پیامدهای مخربی برای واحدهای تجاری و جامعه به دنبال دارد. افزایش میزان تقلب به ورشکستگی شرکت‌های

می‌کند. همچنین خوش‌بینی مدیران نوعی تشخیص پیش از وقوع است که جایگاه گزارش مالی نادرست را توجیه می‌کند که می‌تواند به ارائه مجدد ختم شود. همچنین مدیر به دلیل اطمینان بیش از خود ممکن است از تعصب خودآگاه نباشد، در ذهن خود ناخواسته صورت‌های مالی را بیش از حد خوش بینانه، غلط و غیرواقعی ارائه دهد. کوتاه‌بینی مدیران، توانایی بازارهای مالی و در ارزش شرکت‌ها را به چالش می‌کشاند. لذا با توجه به مطالب اشاره شده، انتظار می‌رود مدیرانی که رفتار خوش بینانه بالاتری دارند احتمالاً با ریسک تقلب بالاتری مواجه هستند.

رفتار کوتاه‌بینانه مدیران و احتمال تقلب صورت‌های مالی

رفتار کوتاه بینانه شرکت به مجموعه رفتارهای اطلاق می‌گردد که موجب دست دادن سرمایه‌گذاری بلندمدت و باعث افزایش منافع کوتاه‌مدت می‌شوند. هدف این رفتارها افزایش ارزش سهام در کوتاه‌مدت می‌باشد. وابستگی پاداش مدیران به عملکرد کوتاه‌مدت موجب انگیزه و توجه مدیران به عملکرد کوتاه‌مدت می‌شود. لذا با توجه به مطالب اشاره شده، انتظار می‌رود مدیرانی که رفتار کوتاه بینانه مدیران بالاتری دارند احتمالاً با ریسک تقلب بالاتری مواجه هستند.

هزینه نمایندگی و احتمال تقلب صورت‌های مالی

افراد موجود در جامعه به‌طور ذاتی به دنبال حداکثر کردن منافع خود می‌باشند و مدیر یا نماینده نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد و علاقه‌مند است در راستای حداکثر نمودن منافع خود قدم بردارد. مشکل اینجاست که در برخی موارد الزاماً افزایش ثروت مدیران یا نمایندگان در راستای افزایش منافع سایر ذینفعان از جمله مالک یا سهامداران نیست. از این رو تضاد منافی بین دو طرف قرارداد رخ می‌دهد و مالکان یا سهامداران جهت کاهش تضاد مزبور و همسو نمودن منافع نمایندگان با منافع خود و همچنین رفع شرایطی که مدیر می‌تواند در راستای منافع شخصی خود قدم بردارد، متحمل هزینه‌هایی می‌شوند. این هزینه‌ها را هزینه‌های نمایندگی نامیده‌اند. لذا با توجه به مطالب اشاره شده، می‌توان استدلال کرد با افزایش منافع مدیر و هزینه نمایندگی، احتمال تقلب در صورت‌های مالی بالاتر می‌رود.

قدرت مدیران و احتمال تقلب صورت‌های مالی

توانایی و قدرت مدیریت یکی از بعدهای سرمایه انسانی شرکت‌هاست که به‌عنوان دارایی نامشهود طبقه‌بندی می‌شود. درمیان و همکاران توانایی مدیریت را به‌عنوان کارایی مدیران

بزرگ منجر می‌شود و نگرانی‌هایی را در خصوص کیفیت صورت‌های مالی ایجاد می‌کند. به همین دلیل، شناسایی احتمال تقلب‌ها در صورت‌های مالی کانون توجه سرمایه‌گذاران، قانون‌گذاران، مدیران و حساب‌برسان بوده است.

تقلب در صورت‌های مالی باعث گمراه شدن استفاده‌کنندگان به‌خصوص سهامداران و اعتباردهندگان می‌گردد، بنابراین صورت‌های مالی متقلبانه و مخدوش، مهم‌ترین چالش پیش روی بنگاه اقتصادی هست. از آنجایی که در شرکت‌های ایرانی به دلیل عدم اطلاع‌رسانی شفاف موارد تقلب انجام گرفته در شرکت‌ها، امکان مطالعه‌ی مستقیم این رویداد امکان‌پذیر نیست، در این مطالعه، با اتکا به عوامل خطر مطرح شده در استاندارد حسابرسی شماره ۲۴۰ ایران و مطالعات انجام شده در زمینه تقلب در گزارشگری مالی، از این عوامل برای تعیین شاخص ریسک تقلب استفاده شده است.

رفتارهای متفاوت مدیریت می‌تواند از طرف مدیریت واحد تجاری به‌صورت کارا و در جهت تغییرات سود واحد تجاری و ثروت مالکان یا به‌صورت فرصت طلبانه در جهت نفع شخصی و سلب مالکیت از سهامداران صورت گیرد و همچنین در صورتی که رفتارهای مدیریت به‌صورت افراطی یا تفریطی (تقلب) انجام شود، می‌تواند به‌صورت کارا موجب تغییرات سود شرکت و ثروت سهامداران یا به‌صورت فرصت طلبانه (ناکارا) موجب کاهش سود شرکت شود (لاجوس و همکاران، ۲۰۱۷).

رفتار متهورانه مدیران بر استراتژی‌های شرکت از سوی محققان و دانشگاهیان، مورد توجه بوده و این موضوع جلوه‌ای از مالی رفتاری مدیران در شرکت‌ها است. ریچاردی و سیمون (۲۰۰۰) نظریه مالی رفتاری را به‌عنوان حوزه‌ای توصیف می‌کنند که تلاش می‌کند و توضیح می‌دهد که چگونه احساسات و اشتباهات ذهنی سرمایه‌گذاران و مدیران از طریق تصمیم‌گیری‌های مالی خودشان تأثیر می‌گذارد. در اصل، تحقیقات مالی رفتاری به مطالعه اثر عامل‌های روان‌شناختی و اجتماعی بر فعالیت‌های مالی، عملکرد حرفه‌ای و تأثیر متعاقب آن‌ها بر بازارهای مالی می‌پردازد (شفرین، ۲۰۰۰). در این پژوهش، رفتار مدیران در چهار حالت رفتار خوش بینانه مدیران، رفتار کوتاه بینانه مدیران، هزینه نمایندگی و قدرت مدیریت بررسی گردیده است.

رفتار خوش بینانه مدیران و احتمال تقلب صورت‌های مالی

خوش‌بینی در حوزه مالی به این معنی است که مدیر به‌طور سیستماتیک نتایج آینده یک رویداد را بیش از حد ارزیابی

فرکانس گزارشگری مالی باعث کاهش سطح سرمایه‌گذاری آتی می‌شود.

ژیوانگ و کیوژینگ (۲۰۱۷) نشان دادند افزایش توانایی‌های مدیریت باعث کاهش تقلب در صورت‌های مالی می‌شود. ثانیاً ارتباطات سیاسی شرکت‌ها باعث تضعیف تأثیر توانایی مدیریت بر تقلب در صورت‌های مالی می‌شود. تجزیه و تحلیل‌های بیشتر نشان داد که این امر از شرکت‌های غیردولتی به شرکت‌های دولتی در حال هدایت می‌باشد. درنهایت، متوجه این مسئله شدیم که شرکت‌های دارای مدیران توانا نسبت به شرکت‌های دارای مدیران غیر توانا از مجازات زیادی از طرف سازمان‌های نظارتی و کنترلی برخوردارند.

لاجوس زاگرا، سانجا و آنا (۲۰۱۷) در این پژوهشی روش‌های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل‌های آماری و انواع معاملات ریسک آور در گزارش‌های مالی را بررسی کردند. و چگونگی برخورد با شرایط و احتمال تقلب در صورت‌های مالی را ارزیابی نمودند. تجزیه و تحلیل‌های آن‌ها نشان داد رایج‌ترین روش‌های استفاده از گزارشگری مالی متقلبانه را میزان دارایی‌ها تشکیل می‌دهند.

کانگ و همکاران (۲۰۱۷) با استفاده از یک مدل سرمایه‌گذاری سه دوره‌ای نشان می‌دهند که مدیران بیش اطمینان و دارای اعتماد به نفس کاذب، می‌توانند ارزش شرکت (تا یک نقطه) را با افزایش سرمایه‌گذاری بالا ببرند و باعث جبران مشکل کمبود سرمایه‌گذاری به وجود آمده ناشی از کوتاه‌بینی مدیریتی شوند؛ بنابراین درحالی‌که سوگیری شناختی بیش اطمینانی مدیران، هنگامی‌که به‌طور جداگانه در نظر گرفته می‌شود، تأثیر منفی بر عملکرد شرکت دارد؛ اما هنگامی‌که اعتماد به نفس کاذب و کوتاه‌بینی به‌طور مشترک در نظر گرفته می‌شوند؛ می‌توانند مفید واقع شوند.

آوانگ و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی عوامل رفتاری مؤثر بر تمایل به تقلب در گزارشگری مالی با استفاده از نظریه عمل منطقی پرداخته و دریافتند که نگرش و هنجارهای انتزاعی در افراد، با تمایل به تقلب در گزارشگری مالی رابطه مثبتی دارد.

لین و همکاران (۲۰۱۶) با نمونه‌ای متشکل از ۱۲۹ شرکت متقلب و ۴۴۷ شرکت غیر متقلب به طبقه‌بندی و رتبه‌بندی عوامل تقلب طی سال‌های ۱۹۹۸-۲۰۱۰ پرداختند. در این پژوهش ۳۲ عامل تقلب که مطابق نظر متخصصان برای کشف تقلب مناسب شناخته شدند بکار رفته است. نتایج حاصل از فن‌های داده‌کاوی رگرسیون لجستیک، درخت تصمیم و شبکه‌های عصبی مصنوعی حاکی از دقت بیشتر روش‌های درخت تصمیم و شبکه‌های عصبی مصنوعی نسبت به رگرسیون لجستیک است. در پایان نیز به‌منظور بهبود دستاوردهای

نسبت به رقبا در تبدیل منابع شرکت به درآمد تعریف می‌کنند. این منابع در شرکت‌ها شامل بهای موجودی‌ها، هزینه‌های فروش، اداری و عمومی، دارایی‌های ثابت مشهود، اجاره‌های عملیاتی، هزینه‌های تحقیق و توسعه و دارایی‌های نامشهود شرکت می‌شود. توانایی و قدرت مدیریتی بالاتر می‌تواند منجر به مدیریت کارا تر عملیات روزانه شرکت شود، به‌ویژه در دوره‌های بحرانی عملیات که تصمیم‌گیری‌های مدیریتی می‌تواند تأثیر بسزایی بر عملکرد شرکت داشته باشد. بنابراین مدیران در سازمان‌ها، تدوین‌کنندگان خط‌مشی و صاحبان قدرت هستند و عملکرد سازمان‌ها با قدرت آنان در ارتباط است. مدیران با به‌کارگیری منابع قدرت می‌توانند زمینه انحراف و فساد سازمان را فراهم آورند و این امر به ماهیت وجودی چگونگی استفاده از قدرت و منابع آن بستگی دارد. لذا با توجه به مطالب اشاره‌شده می‌توان استدلال کرد در شرکت‌ها با افزایش قدرت مدیران، احتمال تقلب در صورت‌های مالی بالاتر می‌رود. با توجه به مباحث مطرح‌شده این استدلال وجود دارد که رفتارهای متفاوت مدیران در شرکت‌های مختلف بر احتمال تقلب در گزارشگری مالی تأثیرگذار باشد. زیرا، این انتظار وجود دارد که مدیرانی که از استانداردهای اخلاقی بالاتری پیروی می‌کنند و در گزارشگری خود از سطح خوش بینی، کوتاه‌بینی و تحمیل هزینه نمایندگی کمتر و قدرت مدیریت بالاتری برخوردار هستند احتمالاً با ریسک تقلب کمتری در گزارشگری مالی مواجه باشند. اما این انتظار وجود دارد مدیرانی که توجه کمتری به رعایت اخلاق داشته باشند و دارای رفتارهای فرصت‌طلبانه بالاتری باشند، دارای ریسک بیشتری برای تقلب در گزارشگری مالی هستند.

بنابراین، ضرورت انجام پژوهش در این موضوع احساس می‌شود که آیا بین رفتار متهورانه مدیران احتمال وقوع تقلب در گزارشگری مالی ارتباطی وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

اندرو^۱ و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر عملکرد شرکت پرداختند. نمونه پژوهش آنان شامل ۲۷۴۸ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران در بین سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۵ بود. یافته‌های حاصل از پژوهش آنان با استفاده از روش همبستگی نشان داد که ارتباط مثبت قوی میان توانایی مدیریت و عملکرد شرکت وجود دارد و این رابطه مثبت در زمان وجود بحران قوی‌تر است.

کرافت و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی اثر کوتاه‌بینی مدیران بر کیفیت گزارشگری مالی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که رفتار کوتاه بینانه مدیران در

پژوهش مقایسه‌ای بین قضاوت متخصصان و تکنیک‌های داده-کاوی صورت گرفته است.

چینتراکارن و همکاران (۲۰۱۶) به این نتیجه می‌رسند که هیئت‌مدیره شرکت با استفاده از مکانیسم حاکمیت شرکتی قوی، باعث کاهش احتمال اخراج مدیران اجرایی شرکت‌ها می‌شوند و مدیران اجرایی آن‌ها انگیزه بیشتری برای انجام پروژه‌های تحقیق و توسعه و سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت دارند که این امر منجر به کاهش کوتاه‌بینی مدیریتی می‌شود.

کراف و همکاران (۲۰۱۶) به مطالعه تکرار گزارشگری مالی (سالانه، شش‌ماهه و سه‌ماهه) و کوتاه‌بینی مدیران شرکت‌های ایالات متحده آمریکا در طی دوره ۱۹۵۰-۱۹۷۰ پرداختند. آن‌ها شواهدی مبنی بر تأثیر افزایش تکرار گزارشگری مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت‌ها ارائه می‌کنند که افزایش تکرار گزارشگری مالی منجر به کاهش سرمایه‌گذاری‌های بزرگ اقتصادی، کاهش بهره‌وری، کاهش رشد فروش و افزایش کوتاه‌بینی مدیریتی می‌شود؛ درحالی‌که تحقیقات قبلی به مزایای افزایش تکرار گزارشگری مالی از جمله ثبت اطلاعات و کاهش هزینه سرمایه اشاره می‌کنند نتایج مقاله آن‌ها برای کشورهای مختلف از جمله اروپا، سنگاپور و استرالیا که گزارش‌های سه‌ماهه اجباری هست، قابل بحث و استفاده است. در نتیجه، این مقاله از تصمیم اخیر اتحادیه اروپا انگلستان برای کنار گذاشتن نیاز به گزارش سه‌ماهه برای شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار، به‌منظور جلوگیری از کوتاه‌مدت و ترویج سرمایه‌گذاری بلندمدت پشتیبانی می‌کند.

چن و همکاران (۲۰۱۶) به مطالعه کوتاه‌بینی مدیران و کاهش سرمایه‌گذاری در طرح‌های تحقیق و توسعه در بازار در حال ظهور تایوان و اینکه آیا سرمایه‌گذاران نهادی رفتار کوتاه‌بینانه مدیران را تشدید می‌کنند، می‌پردازند. نتایج نشان می‌دهد که مدیران شرکت‌های تایوانی، به‌منظور رسیدن به اهداف کوتاه‌مدت عایدات، هزینه‌های تحقیق و توسعه را قطع می‌کنند؛ همچنین سرمایه‌گذاران نهادی داخل سازمانی کوتاه‌مدت‌گرا، کوتاه‌بینی مدیریتی را تشدید می‌کنند. در مقابل، سرمایه‌گذاران نهادی خارج سازمانی به‌عنوان یک سپر از کوتاه‌بینی مدیریتی و کاهش هزینه‌های تحقیق و توسعه جلوگیری می‌کنند.

دیدار و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر کوتاه‌بینی مدیران بر کارایی شرکت‌ها با نقش تعدیل‌کننده کیفیت حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. دوره زمانی پژوهش آنان از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ با استفاده از روش رگرسیون خطی چند متغیره بوده است. نتایج پژوهش آنان بیانگر آن است که کوتاه‌بینی مدیریتی بر کارایی شرکت‌ها، تأثیر منفی و معنادار دارد و

همچنین کیفیت حاکمیت شرکتی نقش تعدیل‌کننده بر تأثیر کوتاه‌بینی مدیریتی بر کارایی دارد. مدیران کوتاه‌بین با کاهش هزینه‌هایی که هدف از تحمل آن‌ها به دست آوردن منافع بلندمدت است باعث کاهش ارزش شرکت می‌شوند که با بالا بردن سطح نظارت بر مدیریت می‌توان این‌گونه رفتارها مدیریت را کاهش داد.

تهرانی و دلشاد (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت بر عملکرد مالی آتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نمونه پژوهش شامل تعداد ۱۱۷ شرکت در طی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۳ از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس تهران بود. در این پژوهش معیار سنجش عملکرد نرخ بازده دارایی‌ها در سال بعد بر اساس دو معیار بازده غیرعادی اصلاح‌شده و بر اساس بازده بازار و اندازه شرکت می‌باشد. نتایج پژوهش تأثیر مثبت و معنادار کوتاه‌بینی مدیران بر عملکرد مالی آتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را نشان می‌دهد. به‌بیان‌دیگر در صورت وجود کوتاه‌بینی مدیران، عملکرد مالی آتی شرکت‌های نمونه بهبود یافته است.

امیری و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی اثر رفتارهای کوتاه‌بینی و خوش‌بینانه مدیریت بر شفافیت اطلاعات مالی پرداختند. نمونه پژوهش آنان شامل ۹۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۸۸-۱۳۹۵ می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیونی چند متغیره استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که رفتار خوش‌بینی مدیران باعث کاهش شفافیت اطلاعات مالی شرکت‌ها می‌شود. این یافته نشان می‌دهد که مدیران بر اثر تعصبات، بیش‌ازحد خوش‌بین هستند و به دلیل مغرضانه بودن، به شفافیت سازی اطلاعات مالی نمی‌پردازند. نتایج دیگر پژوهش نشان داد که رفتار کوتاه‌بینانه مدیران بر شفافیت اطلاعات مالی شرکت‌ها اثر منفی می‌گذارد. این یافته نشان می‌دهد مدیران در پی انگیزه و دست‌یابی به اهداف خود بیشتر به عملکرد کوتاه‌مدت می‌نگرند و به شفافیت سازی اطلاعات مالی نمی‌پردازند.

قادری و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر عامل رفتاری اطمینان بیش‌ازحد مدیران بر اثر بخشی مدیریت ریسک پرداختند. نمونه آنان شامل ۱۱۵ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و روش پژوهش بر اساس روش داده‌های ترکیبی و مدل اثرات ثابت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد، شیوه‌های مدیریت ریسک سازمانی متأثر از سوگیری‌های رفتاری و بیش اطمینانی مدیران بوده و اثربخشی خود را از دست خواهد داد، لذا اثر اطمینان بیش‌ازحد مدیران بر مدیریت ریسک پذیرفته می‌شود.

جامعه و نمونه‌ی آماری

جامعه آماری شامل کلیه شرکت‌های بورسی در طول دوره زمانی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶ بوده است. چگونگی انتخاب نمونه، به صورتی بوده است که در هر مرحله از میان تمامی شرکت‌های بورسی در ابتدای سال ۱۳۸۷، شرکت‌هایی که حائز ویژگی‌های زیر نبوده‌اند، حذف شده و شرکت‌های موجود برای انجام آزمون انتخاب شدند:

- ۱) شرکت‌ها باید در طول دوره زمانی مورد رسیدگی تداوم فعالیت داشته و به صورت مداوم در بورس فعال باشند.
 - ۲) نمونه آماری تنها دربرگیرنده شرکت‌های تولیدی و صنعتی است.
 - ۳) سال مالی شرکت‌ها منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.
- درنهایت، پس از طی مراحل مزبور، تعداد ۱۵۵ شرکت دربرگیرنده ۱۵۵۰ سال-شرکت برای بررسی این موضوع انتخاب شد. که مطابق با جدول زیر است.

جدول ۱. نحوه انتخاب نمونه

۶۹۴	تعداد کل شرکت‌های پذیرفته شده بورسی
۳۵۶	تعداد شرکت‌هایی که داده‌های آنان در دسترس است و تداوم فعالیت داشته‌اند
۳۱۷	تعداد شرکت‌هایی که پایان سال مالی آن ۱۲/۲۹ است
۷۲	تعداد شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بیمه، لیزینگ، بانک‌ها و ...
۹۰	تعداد شرکت‌هایی که در دوره پژوهش دارای اطلاعات ناقص بودند (یا داده پرت داشته‌اند)
۱۵۵	تعداد شرکت‌های باقی‌مانده به‌عنوان نمونه

روش گردآوری داده‌ها

در این تحقیق گردآوری اطلاعات در دو مرحله انجام شده است. در مرحله‌ی اول برای تدوین مبانی نظری تحقیق از روش کتابخانه‌ای و در مرحله‌ی دوم، برای گردآوری داده‌های موردنظر از ماهنامه‌های بورس و سایت‌های بورس و بانک مرکزی و نرم‌افزارهای اطلاعات مالی شرکت‌ها استفاده شده است. سپس، برای آماده‌سازی اطلاعات از نرم‌افزار اکسل استفاده شده است، به این ترتیب که پس از استخراج اطلاعات مربوط به متغیرهای موردبررسی از منابع ذکرشده، این اطلاعات در کار برگ‌های ایجادشده در محیط این نرم‌افزار وارد شده و سپس، محاسبات لازم برای دستیابی به متغیرهای موردبررسی انجام شده است و درنهایت نیز به‌منظور آزمون فرضیه‌ها از نرم‌افزار ایویز (eviews) نسخه ۹ استفاده شده است.

ابراهیمی، بهرامی نسب و باغبان (۱۳۹۶) در پژوهشی نشان دادند که کیفیت حسابرسی اثر منفی و معناداری بر احتمال گزارشگری متقلبانانه در صورت‌های مالی دارد، به عبارت دیگر با افزایش کیفیت حسابرسی احتمال تقلب و میزان مدیریت سود کاهش می‌یابد، همچنین نتایج تحقیق بیانگر رابطه منفی و معناداری بین رعایت حقوق سهامداران و احتمال گزارشگری متقلبانانه می‌باشد.

عرب صالحی و هاشمی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی تأثیر اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی بر اجتناب مالیاتی پرداختند. به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، به بررسی ۷۶ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ پرداخته شد. همچنین آزمون فرضیه‌های پژوهش به کمک الگوی رگرسیون چندمتغیره و شیوه داده‌های ترکیبی انجام گرفت. نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش گویای آن است که اثر اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی بر اجتناب مالیاتی، مثبت و معنادار است. به بیان دیگر، اطمینان بیش‌ازحد به مدیران ارشد سبب افزایش اجتناب مالیاتی در فرایند گزارشگری مالی می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

فرضیه‌های تحقیق

با توجه به مبانی نظری و تحقیق‌های پیشین، فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر تدوین شده‌اند:

- فرضیه اول: رفتار خوش بینانه مدیران با احتمال تقلب در صورت‌های مالی ارتباط معناداری دارد.
- فرضیه دوم: رفتار کوتاه‌بینانه مدیران با احتمال تقلب در صورت‌های مالی ارتباط معناداری دارد.
- فرضیه سوم: هزینه نمایندگی با احتمال تقلب در صورت‌های مالی ارتباط معناداری دارد.
- فرضیه چهارم: قدرت مدیریت با احتمال تقلب در صورت‌های مالی ارتباط معناداری دارد.

روش پژوهش

این پژوهش با توجه به عدم امکان کنترل کلیه متغیرهای مربوط نمی‌تواند از نوع پژوهش‌های تجربی محض باشد اما، با توجه به تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته، این پژوهش از نوع پژوهش‌های نیمه تجربی است. همچنین، با توجه به اینکه نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش به حل یک مشکل یا موضوع خاص می‌پردازد، از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش نیز از نوع تجزیه و تحلیل همبستگی با رویکرد رگرسیونی است.

تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های مرکزی همچون میانگین، میانه و شاخص‌های پراکندگی انحراف معیار و برای آزمون فرضیه‌ها از الگوی رگرسیون داده‌های ترکیبی استفاده شده است. برای انتخاب از بین روش‌های الگوهای رگرسیونی ترکیبی^۱ و پانل^۲ از آزمون F لیمر استفاده شده است. به این معنی اگر در آزمون F لیمر روش داده‌های ترکیبی انتخاب شود، کار تمام است اما اگر روش داده‌های تابلویی انتخاب شد، لازم است تا آزمون هاسمن نیز انجام شود. از آزمون هاسمن برای تعیین استفاده از الگوی اثرات ثابت در مقابل الگوی اثرات تصادفی استفاده می‌شود (افلاطونی و نیکبخت، ۱۳۸۹).

همچنین، قبل از برازش الگو و با توجه به اینکه شرکت‌های مورد استفاده در این تحقیق مربوط به صنایع مختلف بوده و همچنین در این تحقیق از روش داده‌های ترکیبی استفاده شده است، در نتیجه، امکان وجود ناهمسانی واریانس وجود دارد که برای رفع این مشکل از روش رگرسیون کم‌ترین مربعات تعمیم یافته برای برازش الگو استفاده شد. همچنین، پس از برازش الگو به منظور بررسی عدم وجود خودهمبستگی در باقی‌مانده‌های الگو از آماره‌ی دوربین واتسون استفاده شده است.

الگوها و متغیرهای پژوهش

با توجه به چارچوب نظری و پیشینه‌ی تحقیق، الگوی تحقیق از نوع رگرسیون چند متغیره است. بنابراین، مدل زیر برای آزمون فرضیه‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود.

مدل پژوهش

$$Froud_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Optimism_{i,t} + \beta_2 Myopic_{i,t} + \beta_3 CEO\ Power_{i,t} + \beta_4 Agency\ Cost_{i,t} + \beta_5 FRS_{i,t} + \beta_6 RPT_{i,t} + \beta_7 LCA_{i,t} + \beta_8 Size_{i,t} + \beta_9 Age_{i,t} + \beta_{10} Loss_{i,t} + \beta_{11} Lev_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

متغیرهای وابسته‌ی تحقیق

احتمال خطر تقلب ($Froud_{i,t}$): متغیر وابسته در این پژوهش، احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی است که برای اندازه‌گیری آن مطابق با استاندارد حسابرسی شماره ۲۴۰ با عنوان مسئولیت حسابرس در ارتباط با تقلب که در آن علائم نشان‌دهنده احتمال وجود تحریف‌های ناشی از تقلب و اشتباه در صورت‌های مالی اشاره شده است به شرح زیر استفاده می‌گردد:

۱. بیش‌نمایی موجودی کالا، ۲. بیش‌نمایی حساب‌ها و اسناد دریافتی، ۳. بیش‌نمایی دارایی‌های ثابت، ۴. بیش‌نمایی سرمایه‌گذاری‌ها، ۵. کسری ذخیره مطالبات مشکوک الوصول، ۶. کسری استهلاک، ۷. بیش‌نمایی درآمد‌ها، ۸. بیش‌نمایی

سود ۹. بیش‌نمایی سود انباشته، ۱۰. کم‌نمایی حساب‌ها و اسناد پرداختی، ۱۱. کسری ذخیره مالیات، ۱۲. بدهی‌های احتمالی، ۱۳. کسری ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان، ۱۴. کم‌نمایی هزینه‌ها، ۱۵. حساب‌ها و اسناد دریافتی که مدت زیادی از سررسید آن‌ها گذشته است، ۱۶. موجودی راکد ۱۷. دارایی راکد ۱۸. مشکلات تداوم فعالیت و ۱۹. اشتباه در به‌کارگیری استانداردهای حسابداری مرتبط با اندازه‌گیری، شناسایی، طبقه‌بندی، ارائه یا افشا. چنانچه هر یک از این علائم در بندهای تعدیلی گزارش‌های حسابرسی سالانه شرکت، مقدار آن برابر با یک و در غیر این صورت عدد صفر خواهد بود (فرانک و همکاران، ۲۰۰۹).

در ادامه از روش خوشه‌بندی k-means برای تفکیک‌های شرکت نمونه به متقلب و غیرمتقلب استفاده خواهد شد. خوشه‌بندی تخصیص اشیا به گروه‌ها (خوشه‌ها) است به گونه‌ای که اشیای یک خوشه نسبت به اشیای خوشه‌های متفاوت شباهت بیش‌تری با یکدیگر دارند (فرانک و همکاران، ۲۰۰۹).

متغیرهای مستقل تحقیق

• رفتار خوش‌بینانه مدیریت (Optimism)

برای اندازه‌گیری شاخص خوش‌بینی مدیریت از معیارهای زیر استفاده شده است.

الف) تفاوت فروش و فروش پیش‌بینی شده: در صورتی که فروش واقعی سال کمتر از فروش پیش‌بینی شده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر را می‌پذیرد (صالحی و همکاران، ۱۳۹۶).

ب) تفاوت سود هر سهم و سود پیش‌بینی شده هر سهم: در صورتی که سود هر سهم سال کمتر از سود پیش‌بینی شده هر سهم باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر را می‌پذیرد (لبین و همکاران ۲۰۰۵).

ج) تفاوت سود تقسیمی هر سهم و سود تقسیمی پیش‌بینی شده هر سهم: در صورتی که سود تقسیمی هر سهم سال کمتر از سود تقسیمی پیش‌بینی شده هر سهم باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر را می‌پذیرد (لی و تانگ، ۲۰۱۲).

د) مخارج سرمایه‌ای: این متغیر برابر تفاضل خالص دارایی‌های عملیاتی در سال t از خالص دارایی‌های عملیاتی سال قبل به علاوه استهلاک سال t محاسبه می‌شود. با توجه به اینکه اعتماد به نفس کاذب مدیریت مبتنی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری مدیران است در شرکت‌های با مدیران بیش‌اطمینان، مخارج سرمایه‌ای بزرگ‌تر است. به طوری که اگر

مدل، شرکت‌ها در چهار گروه اصلی به شرح مندرج در جدول زیر قرار می‌گیرند.

گروه ۱	گروه ۲	گروه ۳	گروه ۴
اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	اختلاف بازده دارایی پیش‌بینی شده با واقعی منفی
اختلاف هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه پیش‌بینی شده با واقعی منفی	فقط اختلاف یکی از هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه پیش‌بینی شده با واقعی منفی	اختلاف هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه پیش‌بینی شده با واقعی مثبت	-

بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می‌پذیرد (تینگا و همکاران ۲۰۱۶).
در نهایت پس از تعیین عدد برای هر سال شرکت، شاخص خوش‌بینی مدیریت به شرح زیر محاسبه می‌شود.

$$Optimism = \frac{\sum_{j=1}^m d_j}{\sum_{j=1}^m H_j}$$

در این رابطه، $\sum d_j$ بیانگر کلیه اقلامی است که امتیاز یک گرفته‌اند و $\sum H_j$ بیانگر کلیه اقلامی است که ارزش‌های صفر یا یک در مورد آن‌ها لحاظ شده است. به این ترتیب، در مورد هر شرکت شاخص خوش‌بینی مدیریت اندازه‌گیری شده و در دامنه صفر تا یک قرار می‌گیرد.

• رفتار کوتاه‌بینانه مدیریت (Myopic)

در بین این گروه‌ها، گروه یک شرکت‌های با مدیریت کوتاه‌بین در نظر گرفته شده است. در این گروه با وجود مثبت بودن عملکرد شرکت و افزایش بازده دارایی‌ها، هزینه‌های بازاریابی و تحقیق و توسعه کاهش یافته است (مردای و باقری، ۱۳۹۳).

• هزینه نمایندگی (Agency Cost)

برابر با نسبت هزینه‌های اختیاری شرکت است. نسبت اختیاری می‌تواند معیاری از افراط‌گرایی مدیریت باشد. نسبت هزینه‌های اختیاری (هزینه‌های عمومی واداری و فروش)، چگونگی کنترل هزینه‌های عملیاتی توسط مدیران را اندازه‌گیری می‌کند و به‌عنوان معیار مستقیم هزینه‌های نمایندگی به کار می‌رود. یعنی هر چه این نسبت بالاتر باشد، هزینه‌های نمایندگی نیز بیشتر است (آنگ و همکاران، ۲۰۰۰).

• قدرت مدیریت (CEO Power)

برای اندازه‌گیری شاخص قدرت مدیریت از معیارهای زیر استفاده شده است.

الف) درصد مالکیت مدیریت: برابر با درصد سهام در اختیار مدیرعامل می‌باشد. به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می‌پذیرد (هوانگ، ۲۰۱۵).

ب) دوره تصدی مدیریت: برابر تعداد سال‌هایی است که یک شخص سمت مدیرعاملی شرکت را بر عهده دارد. به طوری که اگر بیشتر از میانه باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر را می‌پذیرد (هوانگ، ۲۰۱۵).

انتظار می‌رود زمانی که شرکت‌ها به موفقیت مالی چشمگیری دست می‌یابند، فرصت و منابع لازم برای سرمایه‌گذاری در دارایی‌های بلندمدت آینده را به دست آورند. بنابراین شرکت‌هایی که به‌طور هم‌زمان بازدهی بیش‌ازحد مورد انتظار و هزینه بازاریابی و تحقیق و توسعه‌ای کمتر از حد طبیعی را گزارش می‌کنند، به احتمال زیاد مشمول ویژگی مدیریت کوتاه‌بینانه (دارای مدیران کوتاه‌بین) خواهند بود. برای شناسایی و تعیین شرکت‌های کوتاه‌بین، ابتدا لازم است سطح مورد انتظار بازده دارایی، هزینه بازاریابی و هزینه تحقیق و توسعه را برای هر شرکت در هر دوره زمانی برآورد کرد. در این راستا، به پیروی از اندرسون و سیائو (۱۹۸۲) از روابط ۱ تا ۳ استفاده شده است:

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

$$Mktg_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Mktg_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

$$R\&D_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 R\&D_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

در این روابط، ROA ، $Mktg$ و $R\&D$ به ترتیب بازده دارایی‌ها، هزینه بازاریابی به‌کل فروش و هزینه تحقیق و توسعه به‌کل فروش است. یادآوری می‌شود که هزینه بازاریابی و مخارج تحقیق و توسعه از یادداشت‌های توضیحی افشاشده شرکت‌ها استخراج می‌شود. پس از محاسبه مقادیر برآوردی بازده دارایی‌ها، هزینه بازاریابی و هزینه تحقیق و توسعه با استفاده از مدل‌های فوق، مقادیر پیش‌بینی شده حاصل از مدل با مقادیر واقعی مقایسه شدند، سپس با توجه به خطای پیش‌بینی این سه

معاملات با اشخاص وابسته ($RPT_{i,t}$): بر اساس استاندارد حسابداری شماره ۱۲ ایران، معامله با شخص وابسته این گونه تعریف می‌شود: انتقال منابع، خدمات یا تعهدهای بین اشخاص وابسته، صرف‌نظر از مطالبه یا عدم مطالبه بهای آن معاملات با اشخاص وابسته. یکی از شایعه‌ترین رفتارهای فرصت طلبانه مدیران است شرکت‌های دارای معاملات با اشخاص وابسته، روش‌های حسابداری را انتخاب می‌کنند تا اطلاعات حسابداری‌شان، قابلیت مقایسه کمتری نسبت به شرکت‌های هم صنعتشان داشته باشند و از کشف معاملات غیرقانونی با اشخاص وابسته جلوگیری کنند. به دلیل گستردگی و پیچیدگی معاملات و یا روابط بین اشخاص وابسته به‌عنوان عاملی در احتمال تقلب در صورت‌های مالی در نظر گرفته می‌شود. این متغیر به‌صورت "خرید کالاها و خدمات از اشخاص وابسته + فروش کالاها و خدمات به اشخاص وابسته" اندازه‌گیری می‌گردد که بر اساس مجموع دارایی‌های شرکت تعدیل شده است (فرانک و همکاران، ۲۰۰۹).

نقدینگی شرکت ($LCA_{i,t}$): نقدینگی پایین احتمالاً این انگیزه را برای مدیران فراهم می‌کند که مرتکب تقلب در صورت‌های مالی شوند. نتایج پژوهش کروتزفلت و والاس (۱۹۸۶) که حاکی از این است شرکت‌های با مشکلات نقدینگی به‌طور معناداری خطاهای بیش‌تری در صورت‌های مالی نسبت به سایر شرکت‌ها دارند در این پژوهش، از نسبت وجه نقد و معادل وجه نقد به مجموع دارایی‌های شرکت برای محاسبه نقدینگی استفاده شده است (مرسلند و همکاران، ۲۰۱۶).

اندازه شرکت ($SIZE$): برابر با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت است این استدلال به‌صورت کلی وجود دارد که شرکت‌های بزرگتر به دلیل وجود معیارهای نظارتی قوی‌تر و منابع انسانی متخصص‌تر دارای شفافیت بالاتری بوده و احتمال وجود تقلب در گزارشگری مالی برای آنان کمتر است (اندرو و همکاران، ۲۰۱۸).

زیان‌دهی ($Loss$): متغیر موهومی است که اگر شرکت در سال جاری زیان داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر است این استدلال وجود دارد که شرکت‌های زیان‌ده به دلیل درگیری در بحران و به دلیل وجود فشارهای خارجی احتمال بیشتری وجود دارد که دارای گزارشگری مالی متقلبانه باشند (اندرو و همکاران، ۲۰۱۸).

سن شرکت (Age): برابر است با لگاریتم طبیعی سن شرکت از تاریخ تأسیس. این استدلال وجود دارد که شرکت‌های مسن‌تر به دلیل دارا بودن شهرت در بازار کمتر به دنبال گزارشگری مالی متقلبانه باشند (اندرو و همکاران، ۲۰۱۸).

درنهایت پس از تعیین عدد برای هر سال شرکت، شاخص قدرت مدیریت به شرح زیر محاسبه می‌شود.

$$CEO\ Power = \frac{\sum_{j=1}^m d_j}{\sum_{j=1}^m H_j}$$

در این رابطه، $\sum d_j$ بیانگر کلیه اقلامی است که امتیاز یک گرفته‌اند و $\sum H_j$ بیانگر کلیه اقلامی است که ارزش‌های صفر یا یک در مورد آن‌ها لحاظ شده است. به این ترتیب، در مورد هر شرکت شاخص قدرت مدیریت اندازه‌گیری شده و در دامنه صفر تا یک قرار می‌گیرد.

متغیرهای کنترل تحقیق

متغیرهای کنترل تحقیق به شرح زیر هستند:

تجدید ارائه در صورت‌های مالی ($FRS_{i,t}$): مدیران واحد تجاری مسئول تهیه و ارائه صورت‌های مالی هستند و حساب‌رسان مسئولیت اعتبار دهی به صورت‌های مالی را بر عهده دارند. یکی از مواردی که قابلیت اتکای صورت‌های مالی را با چالش مواجه می‌نماید، تعدیلات سنواتی و ارائه مجدد ارقام مقایسه‌ای صورت‌های مالی است. تعدیلات سنواتی به دو دلیل؛ تغییر در رویه حسابداری و اصلاح اشتباهات دوره یا دوره‌های گذشته، ممکن است که صورت گیرد. تعدیلات سنواتی می‌تواند نشان‌دهنده وجود ضعف در سیستم حسابداری، گزارشگری مالی، کنترل‌های داخلی شرکت و تلاش مدیریت شرکت برای دست‌کاری سود از طریق استفاده از روش‌های حسابداری نامناسب، عدم شناسایی درآمدها و هزینه‌ها به‌صورت عمدی و یا شناسایی درآمدها و هزینه‌های واهی باشد. همچنین، تعدیلات سنواتی می‌تواند نشان‌دهنده ضعف یا قصور حساب‌رسان در حسابرسی‌های قبلی باشد. بنابراین، به‌طور کلی واکنش استفاده‌کنندگان نسبت به این موضوع منفی است. از طرفی هنگامی که شرکتی صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه می‌کند، می‌پذیرد که اشتباه بااهمیتی یا رویه‌ای نادرست در صورت‌های مالی دوره یا دوره‌های گذشته خود داشته است. صرف‌نظر از سهوی یا عمدی بودن تجدید ارائه و دلایل انجام آن، ارائه مجدد صورت‌های مالی که در نتیجه آن اطلاعات گزارش شده در دوره‌های قبلی اصلاح می‌شود، می‌تواند نشانه‌ای از تقلب در صورت‌های مالی باشد. جهت اندازه‌گیری این متغیر اگر صورت‌های مالی سنواتی بابت تعدیلات سنواتی ناشی از اشتباه تجدید ارائه شده باشد یک و در غیر این صورت صفر استفاده می‌شود (فرانک و همکاران، ۲۰۰۹).

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

همان‌طور که مشاهده می‌شود، نتایج آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در جدول (۲) نشان داده شده است.

اهرم مالی (LEV): برابر با نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌های شرکت است این استدلال وجود دارد که به دلیل نظارت خارجی طلبکاران شرکت، احتمال وجود گزارشگری مالی متقلبانه در این شرکت‌ها کمتر باشد (فاسو، ۲۰۱۳).

جدول (۲): آماره‌های توصیفی متغیرهای الگو*

متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	بیشینه	کمینه
رفتار خوش‌بینانه مدیریت	۰/۴۲۳	۰/۵۰	۰/۳۰۴	۱	۰
هزینه نمایندگی	۰/۰۷۴	۰/۰۶۰	۰/۰۵۹	۰/۴۳۰	۰/۰۲۰
قدرت مدیریت	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۳۵۲	۱	۰
معاملات با اشخاص وابسته	۰/۵۶۲	۰/۲۴۵	۰/۷۶۹	۱/۲۷۳	۰
نقدینگی شرکت	۰/۰۳۷	۰/۰۲۵	۰/۰۳۸	۰/۲۰۸	۰/۰۰۲
اندازه شرکت	۵/۹۵۴	۵/۹۰۰	۰/۶۵۸	۸/۳۱۸	۴/۲۹۱
سن شرکت	۱/۵۳۳	۱/۵۷۹	۰/۱۷۱	۱/۸۱۹	۰/۸۴۵
اهرم مالی	۰/۶۱۷	۰/۶۳۱	۰/۱۹۵	۰/۹۸۷	۰/۱۰۴
آمار توصیفی مربوط به متغیرهای دامی					
متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	بیشینه	کمینه
احتمال خطر تقلب	۰/۵۴۶	۱	۰/۴۹۷	۱	۰
رفتار کوتاه‌بینانه مدیریت	۰/۰۳۴	۰	۰/۱۸۱	۱	۰
تجدید ارائه صورت‌های مالی	۰/۸۰۸	۱	۰/۳۹۳	۱	۰
زیان‌ده بودن شرکت	۰/۱۱۰	۰	۰/۳۱۴	۱	۰

* منبع: یافته‌های پژوهش

سال-شرکت‌های نمونه انتخابی در دوره پژوهش بازبان مواجه شده‌اند.

ماتریس همبستگی متغیرهای تحقیق

همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، نتایج همبستگی بین متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

با توجه به جدول (۳)، همان‌گونه که مشاهده می‌شود ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش منطقی است که نشان‌دهنده‌ی عدم همبستگی، در بین متغیرهای پژوهش است. در نتیجه، می‌توان ادعا کرد مشکل هم خطی میان متغیرهای پژوهش وجود ندارد.

با توجه به نتایج بدست آمده از آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق و نزدیک به هم بودن میانگین و میانه در بیشتر متغیرهای تحقیق، می‌توان بیان کرد که کلیه متغیرها از توزیع مناسبی برخوردار هستند. افزون بر این، آماره‌های انحراف معیار، ضریب کشیدگی و چولگی نیز به‌منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها بکار گرفته می‌شوند (کلر و وارا، ۲۰۰۳). با بررسی معیارهای مذکور می‌توان اظهار داشت که داده‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته از توزیع نرمال برخوردار هستند زیرا، متغیرها دارای حداقل فاصله از ارزش ارائه شده برای کشیدگی می‌باشند. افزون بر این، متغیر اهرم مالی دارای میانگین تقریبی ۶۲ درصدی است که نشان‌دهنده سهم بالای بدهی در ساختار سرمایه شرکت‌های ایرانی است. علاوه بر این، متغیر نقدینگی شرکت دارای میانگین ۰/۰۳۷ است که نشان‌دهنده نقدینگی ضعیف شرکت‌های ایرانی در دوره پژوهش است. همچنین، با توجه به میانگین متغیر زیان‌ده بودن شرکت که برابر ۰/۱۱ است می‌توان نتیجه‌گیری کرد تقریباً ۱۱ درصد

جدول (۳): ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش*

۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
							۱	رفتار خوش بینانه مدیریت
						۱	-۰/۰۲۰	قدرت مدیریت
					۱	۰/۰۷۳	۰/۱۰۶	هزینه نمایندگی
				۱	-۰/۱۳۵	۰/۰۱۲	-۰/۰۸۴	معاملات با اشخاص وابسته
			۱	-۰/۰۰۹	-۰/۰۰۹	۰/۰۲۲	-۰/۰۸۷	نقدینگی شرکت
		۱	-۰/۰۹۱	۰/۰۲۱	-۰/۱۳۶	۰/۰۰۰۱	-۰/۰۰۳	اندازه شرکت
	۱	۰/۱۶۶	-۰/۰۵۶	-۰/۰۴۰	۰/۱۰۵	۰/۰۵۴	۰/۰۲۲	سن شرکت
۱	۰/۰۰۵	۰/۰۲۳	-۰/۲۱۵	۰/۰۷۹	۰/۰۲۶	۰/۰۳۸	۰/۰۱۸	اهرم مالی

* منبع: یافته‌های پژوهش

برای این آماره نشان‌دهنده عدم وجود هم خطی میان متغیرهای مستقل است. نتایج کسب‌شده نشان داد که برای تمامی مقادیر به‌دست‌آمده این مقدار برای متغیرهای پژوهش کمتر از حد مجاز است. بنابراین، می‌توان ادعا کرد هم خطی میان متغیرهای پژوهش مشاهده نشده است. علاوه بر این، برای بررسی همسانی واریانس میان باقیمانده‌های مدل، آزمون والد تعدیل‌شده بکار گرفته شده است. این آزمون در نرم‌افزار استاتا انجام شده است. نتیجه این آزمون برای مدل‌های پژوهش بیانگر وجود همسانی واریانس میان باقیمانده‌های مدل است. همچنین، نرمال بودن توزیع باقی‌مانده‌های رگرسیون نیز بررسی شد که نتایج مؤید نرمال بودن این باقی‌مانده‌ها می‌باشد.^۷

آمار استنباطی

با توجه به مبانی تئوریک طرح‌شده، چهار فرضیه تدوین و در ادامه به بررسی و آزمون آن‌ها پرداخته شده است. البته لازم به توضیح است، با توجه به آنکه متغیر وابسته در مدل پژوهش، متغیری دوجویی است بنابراین روش تخمین رگرسیون با استفاده از روش رگرسیون لجستیک استفاده شده است که نیازمند آزمون‌های تشخیصی چاو و هاسمن نمی‌باشد.

با توجه به نتایج قابل‌مشاهده در جدول (۵) و با توجه آماره‌ی LR به‌دست‌آمده که برابر (۸۹/۲۹۱) و سطح خطای آن که برابر (۰/۰۰۰) است، می‌توان ادعا کرد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، در مجموع الگوی پژوهش از معناداری بالایی برخوردار است. همچنین، با توجه به ضریب تعیین مک-فادن به‌دست‌آمده که برابر ۰/۲۴۱ است، می‌توان بیان کرد که در مجموع متغیرهای مستقل و کنترل پژوهش تقریباً بیش از ۲۴ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند.

پایایی متغیرهای پژوهش

در این پژوهش، با استفاده از آزمون لوین، لین و چو پایایی متغیرهای پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. نتایج آزمون نشان می‌دهد که تمامی متغیرها پایا هستند. لازم به توضیح است متغیرهای موهومی در آزمون پایایی لحاظ نشده است. نتایج این آزمون در جدول (۴) ارائه شده است:

جدول ۴. نتایج آزمون پایایی متغیرها با استفاده از نرم‌افزار

* Eviews

متغیرها	آماره‌ی آزمون لوین، لین و چو	سطح خطا
رفتار خوش بینانه مدیریت	-۳۲/۱۰۷	۰/۰۰۰
قدرت مدیریت	-۱۸/۰۷۳	۰/۰۰۰
هزینه نمایندگی	-۲۴/۷۰۶	۰/۰۰۰
معاملات با اشخاص وابسته	-۲۰۰/۵۷	۰/۰۰۰
نقدینگی شرکت	-۱۷/۲۹۷	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۳/۸۰۲	۰/۰۰۰
سن شرکت	-۹۳/۷۸۷	۰/۰۰۰
اهرم مالی	-۱۰۲/۶۴	۰/۰۰۰

* منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که ملاحظه می‌شود متغیرهای پژوهش در سطح اطمینان ۹۹ درصد پایا هستند. بنابراین، می‌توان پارامترها را بدون نگرانی از کاذب بودن آن‌ها برآورد کرد.

آزمون هم خطی متغیرهای مستقل و بررسی همسانی واریانس

هم خطی به مفهوم وجود ارتباط شدید میان متغیرهای مستقل که توسط آماره VIF سنجیده می‌شود. مقادیر زیر ۱۰

جدول (۵). نتایج تخمین مدل پژوهش*

متغیر	ضریب متغیر	انحراف استاندارد	آماره تی	سطح خطا
عرض از مبدأ	-۲/۷۴۰	۰/۶۸۵	-۳/۹۹۶	۰/۰۰۰
رفتار خوش بینانه مدیریت	۰/۵۴۷	۰/۱۷۶	۳/۱۰۱	۰/۰۰۱
رفتار کوتاه بینانه مدیریت	۰/۱۴۷	۰/۲۸۹	۰/۵۰۸	۰/۶۱۱
قدرت مدیریت	-۱/۴۱	۰/۱۴۹	-۰/۹۴۲	۰/۳۴۵
هزینه نمایندگی	۲/۴۶۱	۱/۰۱۷	۲/۴۱۸	۰/۰۱۵
تجدید ارائه صورت های مالی	۰/۴۲۶	۰/۱۳۴	۳/۱۷۹	۰/۰۰۱
معاملات با اشخاص وابسته	۰/۱۳۶	۰/۰۶۹	۱/۹۸۱	۰/۰۴۷
نقدینگی شرکت	۲/۶۶۷	۱/۴۱۷	۱/۸۸۲	۰/۰۵۹
اندازه شرکت	-۰/۲۶۵	۰/۰۸۴	-۳/۱۴۶	۰/۰۰۱
سن شرکت	-۰/۰۹۹	۰/۳۱۳	-۰/۳۱۷	۰/۷۵۰
زبان ده بودن شرکت	۰/۵۲۹	۰/۱۹۸	۲/۶۶۵	۰/۰۰۷
اهرم مالی	۱/۳۴۵	۰/۲۹۷	۴/۵۲۱	۰/۰۰۰
ضریب تعیین مک فادن		۰/۲۴۱		
آماره ی LR		۸۹/۲۹۱		
احتمال آماره ی LR		۰/۰۰۰		

* منبع: یافته های پژوهش

نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

نتایج آزمون فرضیه های پژوهش در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج تائید یا رد فرضیات پژوهش

شماره فرضیه	متن فرضیه	نتیجه فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد
اول	رفتار خوش بینانه مدیران با احتمال تقلب در صورت های مالی ارتباط معناداری دارد.	تائید شد
دوم	رفتار کوتاه بینانه مدیران با احتمال تقلب در صورت های مالی ارتباط معناداری دارد.	رد شد
سوم	هزینه نمایندگی با احتمال تقلب در صورت های مالی ارتباط معناداری دارد.	تائید شد
چهارم	قدرت مدیریت با احتمال تقلب در صورت های مالی ارتباط معناداری دارد.	رد شد

نتیجه ی آزمون فرضیه ی اول

در این فرضیه به بررسی تأثیر رفتار خوش بینانه مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت های مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (۵) از برآورد الگو، ضریب متغیر رفتار خوش بینانه مدیران برابر ۰/۵۴۷ و سطح خطای آن ۰/۰۰۱ است. بنابراین، با توجه به ضریب مثبت این متغیر و سطح معناداری آن، می توان ادعا کرد که رفتار خوش بینانه مدیران تأثیر مثبت معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر سطح احتمال وجود تقلب در صورت های مالی دارد. مطابق

مبانی نظری این استدلال وجود دارد که رفتارهای متفاوت مدیران در شرکت های مختلف بر احتمال تقلب در گزارشگری مالی تأثیرگذار باشد. این انتظار وجود دارد مدیرانی که توجه کمتری به رعایت اخلاق داشته باشند و دارای رفتارهای فرصت طلبانه بالاتری باشند، دارای ریسک بیشتری برای تقلب در گزارشگری مالی هستند. بنابراین، با توجه به اینکه متغیر رفتار خوش بینانه مدیران شاخص مستقیمی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیران است، این انتظار وجود دارد اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه ی اول پژوهش در سطح

خطای ۵ درصد تأیید می‌شود (مطابق با نتایج پژوهش فرانک و همکاران، ۲۰۰۹).

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی دوم

در این فرضیه به بررسی تأثیر رفتار کوتاه‌بینانه مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول (۵) از برآورد الگو، ضریب متغیر رفتار کوتاه‌بینانه مدیران برابر ۰/۱۴۷ و سطح خطای آن ۰/۶۱۱ است. بنابراین، با توجه به ضریب مثبت این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که رفتار کوتاه‌بینانه مدیران تأثیر غیر معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر سطح احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی دارد. مطابق مبانی نظری این استدلال وجود دارد که رفتارهای متفاوت مدیران در شرکت‌های مختلف بر احتمال تقلب در گزارشگری مالی تأثیرگذار باشد. این انتظار وجود دارد مدیرانی که توجه کمتری به رعایت اخلاق داشته باشند و دارای رفتارهای فرصت‌طلبانه بالاتری باشند، دارای ریسک بیشتری برای تقلب در گزارشگری مالی هستند. بنابراین، با توجه به اینکه متغیر رفتار کوتاه‌بینانه مدیران شاخص مستقیمی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیریتی است، این انتظار وجود دارد اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه‌ی دوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد رد می‌شود.

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی سوم

در این فرضیه به بررسی تأثیر رفتار نمایندگی مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول (۵) از برآورد الگو، ضریب متغیر هزینه نمایندگی برابر ۲/۴۶۱ و سطح خطای آن ۰/۰۱۵ است. بنابراین، با توجه به ضریب مثبت این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که رفتار نمایندگی مدیران تأثیر مثبت معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر سطح احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی دارد. مطابق مبانی نظری این استدلال وجود دارد که رفتارهای متفاوت مدیران در شرکت‌های مختلف بر احتمال تقلب در گزارشگری مالی تأثیرگذار باشد. این انتظار وجود دارد مدیرانی که توجه کمتری به رعایت اخلاق داشته باشند و دارای رفتارهای فرصت‌طلبانه بالاتری باشند، دارای ریسک بیشتری برای تقلب در گزارشگری

مالی هستند. بنابراین، با توجه به اینکه متغیر رفتار نمایندگی مدیران شاخص مستقیمی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیریتی است، این انتظار وجود دارد اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه‌ی سوم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود (مطابق با نتایج پژوهش فرانک و همکاران، ۲۰۰۹).

نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی چهارم

در این فرضیه به بررسی تأثیر قدرت مدیریت بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول (۵) از برآورد الگو، ضریب متغیر قدرت مدیریت برابر ۰/۱۴۱- و سطح خطای آن ۰/۹۴۲ است. بنابراین، با توجه به ضریب منفی این متغیر و سطح معناداری آن، می‌توان ادعا کرد که قدرت مدیریت تأثیر غیر معناداری (در سطح خطای ۵ درصد) بر سطح احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی دارد. مطابق مبانی نظری این استدلال وجود دارد که رفتارهای متفاوت مدیران در شرکت‌های مختلف بر احتمال تقلب در گزارشگری مالی تأثیرگذار باشد. این انتظار وجود دارد مدیرانی که توجه کمتری به رعایت اخلاق داشته باشند و دارای رفتارهای فرصت‌طلبانه بالاتری باشند، دارای ریسک بیشتری برای تقلب در گزارشگری مالی هستند. بنابراین، با توجه به اینکه متغیر قدرت مدیریت شاخص منفی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیریتی است، این انتظار وجود دارد اثر منفی معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. بنابراین، با توجه به سطح معناداری، فرضیه‌ی چهارم پژوهش در سطح خطای ۵ درصد رد می‌شود.

نتیجه‌گیری

تقلب در صورت‌های مالی باعث گمراه شدن استفاده‌کنندگان به‌خصوص سهامداران و اعتباردهندگان می‌گردد، بنابراین صورت‌های مالی متقلبانه و مخدوش، مهم‌ترین چالش پیش روی بنگاه اقتصادی می‌باشد. از آنجایی که در شرکت‌های ایرانی به دلیل عدم اطلاع‌رسانی شفاف موارد تقلب انجام‌گرفته در شرکت‌ها، امکان مطالعه‌ی مستقیم این رویداد امکان‌پذیر نیست، در این مطالعه، با اتکا به عوامل خطر مطرح‌شده در استاندارد حسابرسی شماره ۲۴۰، از این عوامل برای تعیین شاخص ریسک تقلب استفاده شده است.

رفتارهای مدیریت می‌باشد، زیرا مدیران با به‌کارگیری منابع قدرت می‌توانند زمینه انحراف و فساد سازمان را فراهم آورند. بنابراین این انتظار وجود دارد قدرت مدیران اثر منفی معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. نتایج آزمون فرضیه چهارم پژوهش ضمن رد فرضیه، نشان داد قدرت مدیران اثر معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی ندارد.

بنابراین متغیرهای رفتار خوش‌بینانه مدیریت و رفتار نمایندگی مدیریت اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی دارند. همچنین، نتایج مؤید آن است که متغیرهای رفتار کوتاه‌بینانه مدیریت و قدرت متهورانه مدیریت تأثیر معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی ندارد.

با توجه به اهمیت موضوع و یافته‌های پژوهش که به آن اشاره شد، پیشنهاد می‌گردد استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی به‌خصوص سهامداران و نهادهای ناظر بر آن‌ها همانند حسابرسان داخلی و مستقل و بازرسان، این مسئله را مدنظر قرار دهند که رفتار خوش‌بینانه مدیریت و رفتار نمایندگی مدیریت به‌عنوان هشدار برای وجود احتمال تقلب در صورت‌های مالی می‌باشد.

پیشنهادهای تحقیق

در راستای نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش، می‌توان بیان کرد:

- به سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار توصیه می‌شود هنگام خرید سهام شرکت‌ها و تحلیل سرمایه‌گذاری‌ها به احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی در ارائه اطلاعات توجه جدی داشته باشند. زیرا، این عوامل با توجه به تأثیری که بر ارزش سرمایه‌گذاری دارد، سبب می‌شوند سرمایه‌گذاران تصمیم‌گیری و پیش‌بینی صحیح‌تری از رفتار قیمت سهام داشته باشند. علاوه بر این، با توجه به نتایج پژوهش به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در تحلیل و تشخیص شرکت‌های با رفتارهای مدیریتی متهورانه در احتمال خطر تقلب در صورت‌های مالی توجه شود.
- افزون بر این، به مالکان و مدیران که نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌های انجام‌شده در شرکت‌های بورسی دارند، توصیه می‌شود در ارتباط با اتخاذ تصمیم‌گیری‌ها و انجام پیش‌بینی‌ها دارای دیدگاه بلندمدت باشند و منافع عموم را فدای منافع کوتاه‌مدت خود نکنند، زیرا این عوامل با توجه به تأثیری که در بلندمدت بر اعتبار و جایگاه شخص مدیر دارد می‌تواند از سوی بازار به‌عنوان عاملی مثبت از عملکرد مدیریت در ارائه ایفای مسئولیت مدیریت باشد. علاوه بر

در این پژوهش به بررسی تأثیر رفتارهای متهورانه مدیریتی بر احتمال تقلب در صورت‌های مالی پرداخته شده است. رفتارهای متهورانه مدیران در چهار حالت رفتار خوش‌بینانه مدیران، رفتار کوتاه‌بینانه مدیران، هزینه نمایندگی و قدرت مدیریت بررسی گردیده است.

در فرضیه اول به بررسی تأثیر رفتار خوش‌بینانه مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی پرداخته شده است. متغیر رفتار خوش‌بینانه مدیران شاخص مستقیمی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیریت می‌باشد، زیرا در رفتار خوش‌بینانه، مدیران در ذهن خود، ناخواسته صورت‌های مالی را بیش از حد خوش‌بینانه، غلط و غیرواقعی ارائه می‌دهند. بنابراین این انتظار وجود دارد رفتار خوش‌بینانه مدیران اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش ضمن تأیید فرضیه، نشان داد رفتار خوش‌بینانه مدیران اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب دارد.

در فرضیه دوم به بررسی تأثیر رفتار کوتاه‌بینانه مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی پرداخته شده است. متغیر رفتار کوتاه‌بینانه مدیران شاخص مستقیمی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیریت می‌باشد، زیرا در رفتار کوتاه‌بینانه، مدیران با از دست دادن سرمایه‌گذاری بلندمدت، باعث افزایش منافع کوتاه‌مدت می‌شوند و وابستگی پاداش مدیران به عملکرد کوتاه‌مدت موجب انگیزه و توجه مدیران به عملکرد کوتاه‌مدت می‌شود. بنابراین این انتظار وجود دارد رفتار کوتاه‌بینانه مدیران اثر مثبت معناداری بر احتمال وجود تقلب داشته باشد. نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش ضمن رد فرضیه، نشان داد رفتار کوتاه‌بینانه مدیران، اثر معناداری بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی ندارد.

در فرضیه سوم به بررسی تأثیر رفتار نمایندگی مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی پرداخته شده است. متغیر رفتار نمایندگی مدیران شاخص مستقیمی برای انحراف از اخلاق در رفتارهای مدیریت می‌باشد، زیرا این احتمال وجود دارد تا مدیریت جهت افزایش منافع خود، با انجام فعالیت‌هایی در جهت عکس منافع سهامداران و به‌هزینه آن‌ها، منافع خود را افزایش دهد. بنابراین این انتظار وجود دارد رفتار نمایندگی اثر مثبت معناداری بر احتمال تقلب داشته باشد. نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش ضمن تأیید فرضیه، نشان داد رفتار نمایندگی اثر مثبت معناداری بر احتمال تقلب دارد.

در فرضیه چهارم به بررسی تأثیر قدرت مدیران بر احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی پرداخته شده است. متغیر قدرت مدیریت مدیران شاخص منفی برای انحراف از اخلاق در

- * حساس یگانه، یحیی و اسکو، وحید. (۱۳۹۰)، تقلب در شرکت‌ها: چه کسانی هشدار می‌دهند، حسابدار رسمی، شماره ۳۵.
- * دیدار، حمزه، حیدری، مهدی و پوراسد، سعید. (۱۳۹۷). تأثیر کوتاه‌بینی مدیران بر کارایی شرکت‌ها با نقش تعدیل‌کننده کیفیت حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، دوره نهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷، صص ۱۴۷-۱۶۹.
- * صالحی، اله‌کرم؛ موسوی، روح‌الله و مرادی، محمد. (۱۳۹۶). تأثیر خوش‌بینی مدیریتی بر حساسیت سرمایه‌گذاری به جریان نقدی، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، سال دهم، شماره ۳۳، بهار ۱۳۹۶، صص ۶۵-۷۶.
- * صفر زاده، محمدحسین. (۱۳۸۹). توانایی نسبت‌های مالی در کشف تقلب در گزارشگری مالی، مجله دانش حسابداری، سال اول، شماره اول، صص ۱۳۷-۱۶۳.
- * عرب صالحی، مهدی و هاشمی، مجید (۱۳۹۴). تأثیر اطمینان بیش‌ازحد مدیریتی بر اجتناب مالیاتی. بررسی حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۲، شماره ۱، صص ۸۵-۱۰۴.
- * قادری، کاوه؛ قادری، صلاح‌الدین؛ قادری، سامان . (۱۳۹۷). تأثیر عامل رفتاری اطمینان بیش‌ازحد مدیران بر اثربخشی مدیریت ریسک ، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال دهم، شماره ۳۷، بهار ۱۳۹۷، صص ۲۴۳-۲۷۲.
- * مرادی، جواد و باقری، هادی. (۱۳۹۳). بررسی مقایسه‌ای تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت و مدیریت سود بر بازده سهام، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۱، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۲، صص ۲۲۹-۲۵۰.
- * وکیلی فرد، حمید و جبار زاده، سعید رضا. (۱۳۸۸). بررسی ویژگی‌های تقلب در صورت‌های مالی، حسابدار رسمی، شماره ۲۱۰.
- * Andrew, C, C. Shuping, C. Adam, E and Bin, M. (2018). Does Long-Term Earnings Guidance Mitigate Managerial Myopia?. www. ssn.com /abstract=2570037
- * Ang, J., Cole, R., & Lin, J. (2000). Agency Costs and Ownership Structure, The Journal of Finance, 55: 81-106.
- * Awang, Yunitam Suhaiza Ismail, Abdul Rahim Abdul Rahman. (2016). Measuring the potential for financial reporting fraud in a highly regulated industry. The International Journal of Accounting and Business Society. Vol. 24, No. 1. Pp. 81- 97.
- * Chen, Y., and Lin. F, et al (2016). Does institutional short-termism matter with managerial myopia? Journal of Business Research, 93 : 341-319.

این، به مدیران توصیه می‌شود برای حفظ شهرت فردی به مسائل رفتاری و گزارشگری مالیاتی توجه کنند چراکه این عوامل می‌تواند از سوی بازار به‌عنوان عوامل افزایش‌دهنده خطر تقلب در صورت‌های مالی مطرح شوند.

• افزون بر این، به قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان سیاست‌های مالی توصیه می‌شود تا با حمایت بازارهای مالی و همچنین بازار سرمایه از بروز اختلال و عدم ثبات در آن جلوگیری نمایند و قوانین را در جهت افزایش معافیت‌ها برای شرکت‌هایی که به مسائل اخلاقی و رفتاری توجه بیشتری دارند قائل شوند و سبب ایجاد انگیزه برای شرکت‌ها به منظور اتخاذ تصمیمات و استراتژی‌های بلندمدت شوند. همچنین، پیشنهاد می‌شود ناظران نیز در انجام وظیفه خود به مسائل مربوط به ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری مدیران و بحث گزارشگری مالیاتی شرکت‌ها توجه بیشتری داشته باشند چرا که این عوامل سیگنال‌هایی از وجود رفتار متقلبانانه در گزارشگری مالی ارائه می‌دهد.

محدودیت‌های پژوهش

بحث محدودیت در دسترسی به داده هزینه‌های تحقیق و توسعه برای محاسبه سطح کوتاه‌بینی مدیران که اکثر شرکت‌ها این داده را افشا نکرده بودند.

فهرست منابع

- * ابراهیمی، سید کاظم، بهرامی نسب، علی، باغبان، جواد. (۱۳۹۶). تأثیر کیفیت حسابرسی و رعایت حقوق سهامداران بر احتمال گزارشگری متقلبانانه، دانش حسابرسی، ۱۷(۶۹)، صص ۱۲۵-۱۴۹.
- * افلاطونی، عباس و نیکبخت، لیلی. (۱۳۸۹). کاربرد اقتصاد سنجی در پژوهش‌های حسابداری، مدیریت مالی و علوم اقتصادی، تهران، انتشارات ترمه، چاپ اول.
- * امیری، اسماعیل؛ خدای‌پور، احمد و کامیابی، یحیی. (۱۳۹۷). اثر رفتارهای کوتاه‌بینی و خوش‌بینانه مدیریت بر شفافیت اطلاعات مالی، پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، سال هفتم، شماره ۱۳، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، صص ۱۴۱-۱۷۷.
- * تهرانی، رضا و دلشاد، افسانه. (۱۳۹۷). تأثیر کوتاه‌بینی مدیریت بر عملکرد مالی آتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش حسابداری، شماره ۲۹، تابستان ۱۳۹۷، صص ۲۳-۴۶.

- * Zhi, Wang., & Qi, Zheng., (2017). *Journal of Accounting and Public Policy*, Volume 36, Issue 2, Pages 141-162.

یادداشت‌ها

- ¹. Andreou
². Pooled Data
³. Fix Effect Panel Data
⁴. Ang et al
⁵. Mersland and et al.
⁶. Keller & Warrack

^۷. لازم به توضیح است که به دلیل محدودیت صفحه از آوردن جداول خودداری شده است.

- * Chintrakarn, P.& Jiraporn.P, et al (2016). Do co-opted directors mitigate managerial myopia? Evidence from R&D investments, <http://ssrn.com/abstract=2719172>.
- * Fosu, s. (2013). Capital structure, product market competition and firm performance: evidence from South Africa. *The Quarterly Review of Economics and Finance*,53, 140-151.
- * Frank, M. L. Lynch, and S. Reno. (2009).Tax reporting aggressiveness and its relation to aggressive financial reporting. *The Accounting Review* 84:467-496.
- * Huang, X. (2015). Managerial ability and real earnings management. Unpublished Doctoral Dissertation, Oklahoma University.
- * Kang, j and Kang, j, et al. (2017). Curbing Managerial Myopia: The Role of Managerial Overconfidence in Owner Managed Firms and Professionally Managed Firms". Available at: <https://ssrn.com/abstract=2144113>
- * Keller, G., & Warrack, B. (2003). *Statistics for management and economics* (6th ed.). Pacific Grove, CA: Duxbury Press.
- * Kraft, A. , Vashishtha, R. , et al. (2016). "Frequent Financial Reporting and Managerial Myopia. " Cass Business School, City University London.
- * Kraft, A, Rahul. V, Mohan. V. (2018). Frequent Financial Reporting and Managerial Myopia. *The Accounting Review*, 2018, 93 (2), 249-275.
- * Lajos Zagera, Sanja Sever Malis & Ana Novaka., (2017). The Role and Responsibility of Auditors in Prevention and Detection of Fraudulent Financial Reporting ScienceDirect, *Procedia Economics and Finance* 39, 693 – 700
- * Li, J., and W. Tong. (2012). Managerial Overconfidence, CEO Selection and Corporate Investment: An Empirical Analysis. Working paper, available at: www.ssrn.com.
- * Lin, C-H., A-A. Chiu, S.Y. Huang, and D.C. Yen. (2016). Detecting the financial statement fraud: The analysis of the differences between data mining techniques and experts' judgments. *Knowledge-Based Systems*, Article in Press.
- * Lin, Y.-H., S.-Y. Hu, and M.-S. Chen. (2005). Managerial optimism and corporate investment: Some empirical evidence from Taiwan. *Pacific-Basin Finance Journal*, 13 (5): 523-546.
- * Merchant, K.A. (1990). The effects of Financial Controls on Data Manipulation and Management Myopia. *Accounting, Organizations and Society*,15 (4): 297- 313.
- * Mizik, N. (2010). The Theory and Practice of Myopic Management. *Journal of Marketing Research*, 47 (4): 594-611.
- * Tinga, I. W. K., H. H. Leanb, Q. L. Kwehc, and N. A. Azizand. (2016). Impact of Managerial Overconfidence and Government Intervention on Firm Leverage Decision: A MARS Model Approach. *Institutions and Economics* 8(3): 85-104.
- * Wallace, W. A. (1995). *Auditing*. South-Western College Publishing. Cincinnati. OH.